

Međunarodna znanstvena konferencija »Contemporary Migration Trends and Flows on the Territory of Southeast Europe«

Zagreb, 10. – 11. studenoga 2016.

DOI: <https://doi.org/10.11567/met.32.3.5>

U organizaciji Odsjeka za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i Instituta za migracije i narodnosti iz Zagreba, a uz podršku Francuskoga instituta, Hrvatskoga etnološkog društva te Ministarstva znanosti i obrazovanja RH, održana je dvodnevna međunarodna znanstvena konferencija »Contemporary Migration Trends and Flows on the Territory of Southeast Europe«. Konferencija na kojoj je sudjelovalo pedesetak sudionika iz dvanaest europskih zemalja bila je usmjerena na suvremene tipove migracija i nove oblike mobilnosti, a posebice na recentna kretanja stanovništva vezana uz izbjegličku krizu na području Jugoistočne Europe, kojima se pristupilo u komparativnoj i multidisciplinarnoj perspektivi. Ukupno 37 izlaganja organiziranih u devet panela održano je na temelju različitih teorijskih i empirijskih istraživanja odražavajući multidisciplinarnost i interdisciplinarnost teme u radovima iz područja etnologije i kulturne antropologije, sociologije, geografije, povijesti, političkih znanosti, demografije, prava itd. U izlaganjima je naglasak bio na temama poput »emigracije, tranzita i imigracije u širem europskom i globalnom kontekstu u posljednja dva desetljeća – prije i poslije ulaska Hrvatske u Europsku uniju te uslijed aktualne krize vezane uz prisilne migracije«, na anali-

zi »(ne)promjenjivosti privlačnih i potisnih čimbenika i drugih uzroka migracija, uloge političkog, ekonomskog i legislativnog konteksta na makro razini« te na utvrđivanju učinka migrantskih mreža, društvenih mreža i virtualnih zajednica na razini mikro i mezokonteksta migracijskih procesa (*Book of Abstracts*, str. 3).

Prvi panel *Migration research: theoretical and methodological forefronts* otvoren je teorijskim radom S. Kuti i S. Božića u kojem su autori propitivali mogućnosti integriranoga koncepta transnacionalnih socijalnih prostora utemeljenim u obuhvatnijim istraživanjima transnacionalnih migracija. S. Cukut Krilić, D. Knežević Hočevar i S. Zavratnik u svom su izlaganju iznijele neke konceptualne primjedbe na statistike o migracijama u transnacionalnoj perspektivi, dok je D. Josipović govorio o problemu »generacija« u demografskim istraživanjima i migracijskim studijama u kontekstu masovnih migracija sa Srednjeg istoka. Prvi panel zaokružen je prezentacijom »High-skilled migration beyond 'brain drain/brain gain' debate: An outline of a mix-method study of the highly skilled migrants' well-being in a transnational perspective« M. Povrzanović Frykman u kojem je autorica naglasila važnost istraživanja postmigracijskih procesa vezanih uz prilagodbu novoj društvenoj okolini i kreiranje novih društvenih veza u mjestu imigracije.

Četiri izlaganja u drugom panelu *Refugees and asylum: the Balkan route in focus* donijela su pregled istraživačkih iskustava, ali i migracijskih iskustava izbjeglica i drugih prisilnih migranata u jeku aktualne humanitarne/izbjegličke krize na Balkanskoj ruti. L.

Bacon i M. Dujmović raspravljale su o mehanizmima kontrole prolaska te iskustvima izbjegavanja kontrolnih točaka u kontekstu upravljanja koridorom. M. Hameršak i I. Pleše u izlaganju »In the Shadow of the Transit Spectacle« analizirale su i propitivale različite sigurnosne i humanitarne aspekte prihvatnih centara i područja pritvora izbjeglica, a D. Petrović istaknuo je aspekte suzbijanja prava izbjeglica u prolasku koridorom propitujući odnose potpunog nadzora (sigurnosne dimenzije) te zaštite i zbrinjavanja (humanitarne dimenzije). Zdravstvenoj perspektivi izbjegličke krize usmjerile su se U. Lipovec Čebrović i S. Pistotnik analizirajući prepreke, rješenja i nedoumice vezane uz zdravlje izbjeglica u slovenskome zdravstvenom sustavu.

Treći panel *Refugees and asylum: 'crisis', flows and responses* u sličnom tonu i sličnoj tematici nastavio se na prethodna izlaganja. U povijesnoj perspektivi O. Yildirim propitivao je može li se Turska nositi s izbjeglicama te zaključio da su vidljivi povijesno nasljeđe i dosljednost u državnim politikama Turske i u njezinu odnosu s Grčkom te se oni mogu pratiti gotovo do drugog desetljeća dvadesetog stoljeća. I. Avirović i M. Radulović na primjeru Makedonije analizirale su učinke društvenih medija (poput blogova i Facebooka) kao alata u promoviranju pomoći izbjeglicama na Balkanskoj ruti. O doživljaju izbjegličkih tokova na lokalnoj razini u Srbiji analizom slučaja azilnog info centra i njegovih zaposlenika kao i o migracijskim iskustvima i motivima imigranata izlagala je M. Dragojević, dok je Lj. Mandić analizirala iskustvo povratka marginaliziranih i društveno deprivi-

ranih migranata/izbjeglica srpske nacionalnosti kojima je odbijen azil u EU-u.

Pet izlaganja u okviru sljedećeg panela *Forced migration and displacement within the region* proizašlo je iz projekta »Engendering Forced Migration, Sociopolitical Transition and Mental Health in Bosnia and Herzegovina, Serbia and Kosovo« (istraživanje provedeno u okviru Regional Research Promotion Programme for the Western Balkans) u kojem su empirijska istraživanja uključivala 28 znanstvenika iz triju zemalja. S. Porobić objasnila je osnovni okvir projekta navodeći očekivane ciljeve i dugoročne učinke s ratom povezane raseljenosti, izazove i tehnike suočavanja koje primjenjuju žene u regiji, slično kao i Lj. Đajić u svom izlaganju »Coping Strategies and Everyday Resilience of Female Refugees in a Serbian Village«. A. Hasanagić istraživala je različite zdravstvene aspekte žena među prisilnim migrantima u Bosni i Hercegovini, a posebice se usmjerila na njihovo mentalno zdravlje. Učinke na psihosocijalni aspekt zdravlja istraživale su i posljednje dvije izlagačice u ovom panelu – N. Bosankić analizirala je pozitivne i negativne učinke društvene mreže i društvenog pozicioniranja u maloj, lokaliziranoj, ruralnoj zajednici u Bosni Hercegovini, a J. Petrović detaljnije se usmjerila na osjetljivo područje istraživanja iskustava žena žrtava nasilja.

Peti panel, kojim je završio prvi dan konferencije, bavio se temama integracije imigranata i manjina. U prvome izlaganju D. Babić i M. Valenta razmišljali su o utemeljenosti pridavanja statusa imigranta koeticima razmatrajući neke od aspekata integra-

cije imigranata u Hrvatskoj, primjerice kulturne odrednice poput jezika ili društvenih i ekonomskih odrednica. V. Baričević detaljnije se usmjerila na ekonomsku integraciju »novih« imigranata i tražitelja azila u Hrvatskoj analizirajući zakonodavne preduvjete za uključanje na tržište rada, normativnu pozadinu, javne politike koje utječu na zapošljavanje izbjeglica i tražitelja azila te sociokulturne i socioekonomske aspekte integracije. M. Rajković Iveta i R. Jurković u radu »Citizenship *de jure* vs. integration *de facto*« uspoređuju dvije studije slučaja »povratnika« i izbjeglica kojima je odobren status azilanta: Hrvatima (druge, treće i četvrte generacije) povratnicima iz Južne Amerike kojima je državljanstvo odobreno na temelju etničke pripadnosti iako u Hrvatskoj nikada nisu živjeli i izbjeglicama sa Srednjeg istoka i iz Afrike kojima je odobren azil u Hrvatskoj. S. Klempić Bogadi, S. Podgorelec i M. Gregurović na tragu prvog izlaganja u panelu, a temeljem rezultata empirijskog istraživanja predstavile su aspekte vezane uz sociokulturnu integraciju i osjećaj pripadnosti doseljenika iz Bosne i Hercegovine u Hrvatskoj. O društvenim praksama i strategijama integracije Gorana u srbijanske gradove govorila je J. Đorđević Crnobrnja, a panel je završen izlaganjem S. Gregurović i D. Župarić-Iljića o razvoju integracijskih politika u Sloveniji, Hrvatskoj i Srbiji te nedostacima u komparativnom pristupu istraživanja MIPEX – Migrant Integration Policy Index.

Drugi dan konferencije počeo je panelom *Migration, labour, gender and religion* u okviru kojeg su izložena četiri rada. M. Bofulin prezentirala je rezultate svog istraživanja o Kinezima u

Jugoistočnoj Europi analizirajući različite oblike mobilnosti uvjetovane promjenama u migracijskim režimima Narodne Republike Kine, ali i zemalja Jugoistočne Europe koji su omogućili učestalije migracije, posebice poduzetničke. Istraživanje rodno determiniranih obrazaca migracije iz feminističke perspektive bilo je tema izlaganja D. Poleti Čosić. Autorica je na primjeru Srbije prezentirala rezultate koji su potvrdili da je spol/rod povezan s motivacijom za migriranje, uvjetima mobilnosti i njezinim ishodima. M. Prelić analizirala je radne migracije mlađeg stanovništva u kontekstu procesa depopulacije ruralnih područja u Srbiji nalazeći najčešće povode za migraciju u ekonomskoj nerazvijenosti, niskoj kvaliteti života te izostanku razvojne perspektive. U posljednjem izlaganju u ovome panelu P. Hristov i V. Periklieva prezentirali su rezultate istraživanja o percepciji lokalne religioznosti i njene uloge u konstrukciji identiteta u kontekstu radnih migracija žumberačkih grkokatolika i srpskih pravoslavnih katolika.

U sedmom panelu *Migration, discourses and the media* izložena su tri rada. M. Stojić Mitrović analizirala je diskurs prijevare u kontekstu migracija usmjerujući se na pojmove epistokracije, kredibiliteta i skrivenih namjera aktera uključenih u migracijski proces. Migracije iz perspektive medijskog diskursa promatrala je M. Lukić Krstanović propitujući vidljivost migracija definiranu aktualnim medijskim aferama, akademskim trendovima i političkim strategijama s dalekosežnim učinkom. P. Vataščin u izlaganju »'The ones who changed the city's soul': Hungarians' persistent discourses and stereotypes about Serbian for-

mer forced migrants in Subotica« na temelju rezultata antropološkog istraživanja opisao je glavne odrednice diskursa i stereotipe lokalnog stanovništva mađarske etničnosti u Subotici prema nekadašnjima srpskim prisilnim migrantima.

O povezanosti migracija i dijaspore riječi je bilo u osmom panelu *Mobilities and diaspora: decisions, experiences, returns*. O migracijskim obrascima mladih iz Makedonije govorila je M. Hristova ističući njihove dvojbe u vezi s migracijom aludiranjem na poznatu pjesmu »Should I Stay or Should I Go« britanskog punk-rock benda The Clash. P. Kelemen prezentirala je rezultate istraživanja narativa hrvatskih migranata koji su se nedavno odselili u Njemačku usmjerujući se na njihovu motivaciju, odluke, osjećaje i planove analizirane u širem ekonomskom, društvenom i političkom kontekstu. Narative i migracijska iskustva iz kritičke perspektive predstavio je i I. Markov, koji se u svom radu bavio Albancima iz Makedonije. Na kraju ovog panela J. Repič izlagala je o oblicima povratničkih migracija u Jugoi-stočnoj Europi na primjeru etnografskog istraživanja slovenskih umjetnika povratnika iz Argentine.

Posljednji, deveti panel *Mobilities and diaspora: family, networks, lifestyles* nastavio je s temom migracija i dijaspore, ali ovoga puta s naglaskom na obitelji, mrežama i životnom stilu. C. Leutloff-Grandits u svom je izlaganju govorila o ženidbenim migracijama s Kosova prema EU-u analiziraju-

ći mogućnosti i prepreke konstrukcije »prekogranične« (*transborder*) obitelji i oblikovanja kućanstva u okviru nacionalnih i transnacionalnih prostora. O doseljenicima u Hrvatsku, posebice u Zagreb i u hrvatske obalne gradove, izlaganje je održala J. Čapo opisujući njihove glavne povode za doseljavanje vezane uz ljubav ili pokretanje posla. Naposljedku, N. Rogelja u radu »Lifestyle migrants in Greece: luxury or marginality?« donosi konceptualizaciju novijeg oblika migracije »u potrazi za boljim životom« koji se ne može u potpunosti definirati kao elitni fenomen niti se ti migranti mogu uklopiti u postojeće kategorije radnih migranata ili turista. Autorica naglašava potrebu za kritičkim pristupom prema kojem bi se u svrhu ponovne evaluacije toga tipa migracije koji je do sad percipiran kao privilegirani on analizirao u širem nacionalnom i međunarodnom kontekstu.

Izuzetno bogat program konferencije na kojoj su se migracije promatrale iz pozicije raznovrsnih metodoloških pristupa te u različitim nacionalnim, međunarodnim i transnacionalnim kontekstima upućuje na veliku važnost koja se tom problemu pridaje u društvenim i humanističkim znatnostima, ali i u sektoru nevladinih organizacija i udruga. Ciljevi konferencije u potpunosti su realizirani, čime je stvorena čvrsta osnova za nova istraživanja i buduće suradnje u istraživanju kompleksnog fenomena migracija.

Margareta Gregurović

*Institut za migracije i narodnosti,
Zagreb*